

**KENTSEL REKREASYON ALANI OLARAK ALIŞVERİŞ CADDELERİNİN İNCELENMESİ:
TRABZON ÖRNEĞİ****Dr. Doruk Görkem ÖZKAN¹****Özet**

Şehirsel alanlarda yaşanan hızlı nüfus artışı ve çarpık kentleşmenin yarattığı çevre şartları, aynı zamanda insanların beklentilerinde değişikliklere neden olmaktadır. Bu durum özellikle büyükşehir statüsü kazanmış yerleşim alanlarında daha belirgin bir karakter kazanmaktadır. Dolayısıyla büyükşehirlerde yaşayan ve anakent kültürünü soluyan her insan teknolojik gelişmelerden, mimarinin son gelişimine, ulaşımdaki kolaylıktan yaşam standardının yükseltilmesine kadar giderek artan taleplerinin yanı sıra daha yeşil, daha sağlıklı bir şehir ortamına sahip olmayı arzu etmektedirler. Şehir merkezlerine inşa edilen alışveriş merkezlerinin, sinema salonlarının, tiyatro binalarına ve eğlence merkezlerinin yanı sıra çocuk oyun sahalarının, yürüyüş ve koşu yollarının, piknik alanlarının, parkların ve yeşil alanların olduğu, insanların dinlenip eğlenceli aktivitelerle hayatlarını daha eğlenceli ve sağlıklı yaşayabilecekleri mekanların varlığını da istemektedirler. Bu kapsamda kentsel rekreasyon alanları kent sakinlerine fiziksel sosyal ve psikolojik yönlerden önemli faydalar sağlamanın yanı sıra, bireylerin bu rekreasyonel alanlarda hem yenilenme hem de sosyalleşme fırsatı yakalamasını sağlamaktadır. Kentsel rekreasyon alanları içerisinde önemli yer tutan bölgelerden biri de kentlerin ana arterlerini oluşturan caddelerdir. Çalışmada rekreasyonel kullanımları kapsamında Trabzon ili kent merkezinde bulunan ve kentin yoğun kullanım bölgeleri (meydanları) arasında kalan üç ana aks ve çevresinde mevcut irdeleme yapılmış ve bazı öneriler sunulmuştur. Araştırmanın ilk aşaması veri toplama aşaması olup, ikinci aşaması mekânsal analiz kısmıdır. Bu kapsamda konuyla ilgili literatür araştırması gerçekleştirilmiş ve alana yönelik sorunlar ve potansiyeller belirlenebilmiştir. Araştırma sonuçları, kentin omurgasını oluşturan bu aksların, tarihi ve kültürel dokusunun korunmamış ve rekreasyona olanak sağlayacak tasarım elemanları, kaldırım genişliği, yeşil alan miktarı gibi standartların sağlanmadığını ortaya koymuştur. Rekreasyon kavramı ve tarihi gelişimi kapsamında incelenen Trabzon kent merkezindeki bu konular, özellikle tasarımcılar, yöneticiler ve kullanıcılar için, öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cadde, kentsel rekreasyon, alışveriş caddeleri, aktivite, Trabzon**INVESTIGATION OF SHOPPING AREAS AS A URBAN RECREATION AREA: TRABZON
SAMPLE****Abstract**

Rapid population growth in urban areas and the environmental conditions created by distorted urbanization are also causing changes in people's expectations. This situation is especially evident in settlement areas that have acquired the status of metropolitan cities. Therefore, every person who lives in metropolitan cities and wishes to have a greener, healthier urban environment as well as technological developments, the latest development of the architect, the ease of transportation, and the standard of living, as well as their increasing demands. They also want the presence of shopping centers built in city centers, places where movie theaters, theater buildings and entertainment centers, as well as children's playgrounds, walking and jogging paths, picnic areas, parks and green spaces, where people can enjoy life more fun and healthy. In this context, urban recreation areas provide residents with significant physical, social and psychological benefits, as well as enabling individuals to catch up with renewal and socialization opportunities in these recreational areas. One of the important places in the urban recreation areas is the main arteries of the cities. Within the context of recreational use in the study, the three main axes and their surrounding areas in the city center of Trabzon province and among the intensive use areas (squares) of the city were examined and some suggestions were presented. The first phase of the research is the data collection phase and the second phase is the spatial analysis phase. In this context, a literature search was conducted on the subject and problems and potentials related to the field could be determined. The results of the research show that these axes that make up the city's backbone are not protected by historical and cultural doctrines, and can not provide standards such as design elements, pavement width, amount of green space that will allow for recreation. These locations in the city center of Trabzon, which are examined within the concept of recreation and historical development, offer suggestions especially for designers, administrators and users.

Keywords: Street, urban recreation, shopping streets, activity, Trabzon**Özgün Araştırma / Original Article**¹ Sorumlu yazar/Corresponding Author, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, dorukgorkemozkan@hotmail.com,**ORCID ID:** 0000-0002-0127-0948

1.GİRİŞ

İnsanların rekreasyonel etkinliklere katılma ihtiyacı, değişen yaşam şartları ve sosyo – ekonomik sorunlar nedeniyle gün geçtikçe artmaktadır. Bu yüzden rekreasyonel etkinlikler, insanları fiziksel ve duygusal olarak dinlendirmesi, kentsel yaşantının baskılarından kurtarması bakımından oldukça önemlidir.

Endüstri devriminden sonra sanayileşme ile birlikte hızla gelişen şehirleşme olgusu çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Büyükşehirlerde hava, su, toprak kirliliği, plansız yapılaşma, azalan yeşil alan miktarı gibi kentleşmeden kaynaklı yoğunlaşmanın ortaya çıkardığı birçok çevre sorunu mevcuttur. Bu tehlikelere karşı doğa ve doğal kaynakların korunması ve insanların fiziksel ve ruhsal sağlığı için gerekli tedbirlerin alınması, insanların hareket ve dinlenme ihtiyaçlarının karşılanması zorunlu hale gelmiştir. Özellikle ülkemizin doğal yapısı ve peyzajına olumsuz müdahale eden kentleşme, insanların sosyal, fizyolojik ve kültürel açıdan serbest zaman etkinliklerini karşılayabilecek konumların azalmasına neden olmuştur (Akyüz vd.,2014). Bu yoğunlaşan kentleşme son yıllarda planlama konusunda da rekreasyon gereksinimini karşılayacak alanların oluşturulmasını gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Karaküçük 1997).

Günümüzde rekreasyon bir istek olmaktan çıkıp ihtiyaca dönüşmüştür. Kentlerde yaşayan insanlar açısından, serbest zaman etkinliklerini gerçekleştirebilecekleri rekreasyon alanlarının, parkların ve serbest zaman hizmetlerinin önemi her geçen gün daha da artmaktadır (Mobley, 2006). Rekreasyonun ihtiyaç olduğunun anlaşılması, kentlerde azalan yeşil alanların ve kent çevresindeki mevcut yeşil alanların değerlendirilmesine ve rekreasyon ile çevre yanlısı davranış eğilimi arasındaki ilişkiye odaklanmıştır (Ramkisson ve Mavondo, 2014). Bu çalışmalar, öncelikle kentsel yeşil alanların korunması ve daha sonra bu alanların rekreasyon aktivitelerini artırılarak gelişmesine katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Rekreasyon; genellikle serbest zaman içinde yapılan bireyin kendi isteği sonucu oluşan, onu fiziksel ve düşünsel yönden yeniden canlandırmayı amaçlayan, bireyin toplumsal, ekonomik ve kültürel olanakları ve yaşadığı toplumun yapısına uygun olarak yaptığı fiziksel ve duygusal etkinlikler bütünüdür (Dönmez, 2006). Günümüzde rekreasyon genel olarak fiziksel ve zihinsel olarak yeniden canlılık ve zindelik kazanmak ve yeniden tazelenmek anlamında kullanılmaktadır. Herhangi bir aktivite ya da yaşantı kişiye dinlenme, zevk ve eğlenme yönünden bir şeyler katmıyorsa rekreasyon sayılmaz (Güleç 1989). Bir başka deyişle rekreasyon yeniden canlanma, yeniden güç kazanma amacıyla belirli bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilen bireysel veya toplu halde yapılan bir eylemdir (Akesen, 1984). Başka bir tanımda ise rekreasyon, insanların boş zamanlarında, eğlence, dinlenme amaçlı ve tatmin motivasyonları ile gönüllü katıldıkları faaliyetler olarak tanımlanmıştır (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2009).

Daha açık bir ifadeyle bedensel ve düşünsel anlamda yenilenme, enerji kazanmadır. Bu amaçla insanlar yaş, cinsiyet, ekonomik durum, zaman ve isteklerine göre çok çeşitli faaliyetlerde bulunmakta ve enerji kazanmaya çalışmaktadır. Bazı açık hava rekreasyon faaliyetleri, fiziksel peyzaj özellikleri yanında, tarihi değerler, konum, ulaşılabilirlik, gelişme olanakları, taşıma kapasitesi gibi unsurları içeren kaynaklara ihtiyaç göstermektedir. Bu nedenle bir alan sahip olduğu doğal ve kültürel özellikler dahilinde, çeşitli rekreasyon faaliyetleri kullanılarak rekreasyon kaynağı olarak değer kazanmaktadır. Rekreasyon, bireysel ve toplumsal bir ihtiyaç olarak kabul edilmektedir. Rekreasyon kaynakları bu nedenle önemli bir konudur. Bu önem ise kendini, kaynakların taşıma kapasitesi, koruma-kullanma ilkeleri çevresinde kullanımı, geliştirilmesi şeklinde göstermektedir (Altunkasa ve Uzun, 1991).

Bu kapsamda, sosyal yaşam mekanlarındaki rekreasyon alanlarının incelenmesi adına Trabzon kent merkezi ve yakın çevresi araştırma alanı olarak seçilmiştir. Çalışmada; Trabzon kentindeki sosyal yaşam alanlarının rekreasyonel açıdan değerlendirilmesi için kent merkezinin doğal ve tarihi kültürel kaynaklarını ortaya koymak, bu tarihi, kültürel ve doğal kaynak değerlerinin kullanılmalarının rekreasyon açısından önemlerini belirlemek, mevcut alanları ve sorunlarını tespit etmek ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin getirilerek rekreasyonel açıdan kentin sağlıklı gelişimine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

2.TÜRKİYE’NİN TARİHSEL SÜREÇTE DEĞİŞEN SOSYAL YAŞAM ALANLARINDA REKREASYON

Rekreasyonun Türkiye’deki gelişimi dünyadaki gelişmeye paralel olduğu görülmüştür. Toplumların, yaşama biçimlerinin şekillenmesinde kültürel geçmişleri ile birlikte, etkileşim içinde buldukları diğer toplumların da etkisi büyüktür. Türkiye’de rekreasyonel yaşam, toplumun tarihsel gelişimi içerisinde sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve düşünsel değişimlerine ve bu değişimlerin yaşam biçimlerine olan

etkilerini de dikkate almak gerekmektedir. Bu nedenle Türk insanının yaşam biçiminin oluşumunda Anadolu öncesi Türk toplumlarının, Bizans İmparatorluğu'nun, Osmanlı İmparatorluğu'nun, İslamiyet'in ve batılı toplumların etkileri bulunmaktadır (Karaküçük, 1997). Bu nedenle ülkemizdeki rekreasyonel durumun incelenmesi ve gelişim sürecinin bilinmesi için, Anadolu öncesi Türk toplumlarının rekreasyonel durumlarının bilinmesi gerekmektedir (Sevil vd., 2012).

Anadolu Selçuklu Dönemi'nde çalışma hayatı; ziraat, meslek, ticaret ve bilim gibi ayrılmış, şehirleşme belirginleşmeye başlamıştır. Bu şekilde çalışma hayatı örgütlenmiştir. Buna bağlı olarak yaylalara çıkma, içme ve kaplıcalara gitme şeklinde ve diğer pasif-aktif etkinliklerle boş zamanlar değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu dönem toplumda çalışma ve çalışma dışı zamanın ayrılaşması, boş zaman kavramlarının yerleşmesi bakımından önem taşımaktadır (Sezgin, 1987).

Türklerin 11.yy'da İslamiyet'i seçmeleri ile yaşam biçimlerinde büyük farklılıklar ortaya çıkmıştır. Rekreasyonel yaşamda da bu durum çok belirgin olarak görülür. Türk toplumunda dinin etkisiyle rekreasyonel yaşam her dönemde büyük çeşitlilik ve zenginlik kazanmıştır. Cami ziyaretleri, yadır ziyaretleri, kuran okuma, mevlit, bayram ziyaretleri ve eğlenceleri, ramazan eğlenceleri ve şenlikleri, dini sohbetler ve toplantılar sadece bu dini faaliyetlerden birkaç örnektir (Karaküçük 1997, Sevil vd., 2012).

Osmanlı imparatorluğu döneminde boş zaman alışkanlıkları daha çok eğlence ağırlıklı pasif etkinlikler şeklindedir. Mantran'a (1991) göre; kadınlar daha çok ev içi boş zaman etkinlikleri olarak, hikaye ve masal anlatma, misafirlilik, oyun, saz çalma, şarkı türkü söyleme, oya, dikiş nakış işleri ve dini etkinlikler gibi faaliyetlere katılırken, erkekler daha çok ev dışı etkinliklere ilgi göstermekteydi. Mesire yerlerine, hamama, kahvehaneye, meyhanelere gitme ve çoğunlukla yabancıların uğraştığı spor müsabakalarını izleme, avcılık-atıcılıkla uğraşma, kuşçuluk yapma gibi aktiviteler erkeklerin tercih ettiği etkinliklerdi (Karaküçük, 1997).

Osmanlı dönemindeki etkinlikler söyle sınıflandırılabilir (Sezgin, 1987)

Tablo1:Rekreasyon Faaliyet Çeşitleri

Açık Hava Rekreasyon Faaliyetleri	Kapalı mekan rekreasyon faaliyetleri
<ul style="list-style-type: none"> • Geleneksel devlet şölen ve törenleri; bunlar en yoğun katılımlı olan rekreasyonel etkinliklerdir. • Özel günlerde düzenlenen mesireler • Bağ, bahçe, kır, kuru gezileri • Deniz eğlenceleri (sandal gezileri ve eğlenceleri) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kahveler, Türk kültüründe önemli yeri olan mekânlardır. Yalnız kahve içmek için değil, birçok eğlenceye katılmak ve dostlarla bir arada olabilmek için kullanılan mekânlardı. Tavla, satranç, müzik gibi eğlence araçları kahvehanelerde yaygındı. • Tekkeler, daha çok dini günlerde kutlama ve törenler söz konusudur. • Meyhaneler, çoğu kötü üne sahiptir ve buraları çoğunlukla azınlıklar tarafından işletilirdi. Müslüman mahallelerde meyhane açılmazdı. • Hamamlar, dinlenme, rahatlama ve eğlence yeri olarak önemli bir fonksiyon üstlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması, Türk toplumunun rekreasyonel yaşamında yeni bir dönemin başlangıcıdır. M. Kemal Atatürk'ün liderliğinde her alanda gerçekleştirilen devrimler, yüzyıllardır oluşan geleneksel yaşam biçimlerine ciddi boyutta etki etmiştir. Artan hızla sanayileşme ve sonucunda kentleşme ise, çalışma ve çalışma dışı zamanın belirginleşmesine neden olmuştur. Tatil kavramının çalışan kesim ve kentleşme ile beraber toplumda yaygınlaşması, gelir düzeyinin yükselmesi, eğitim imkanlarının daha da artması, ulaşım ve haberleşmedeki yenileşme, dışa açılma gibi nedenler çalışma dışı zaman içindeki boş zamanın kullanılması ve değerlendirilmesi gerekliliği sonucunu ortaya çıkarmıştır (Karaküçük, 1997). Bu dönemde, rekreasyonel etkinlik türlerinde de değişiklikler ve çeşitlenmeler görülmüştür. Özellikle yaz aylarında gerçekleştirilen geleneksel yaylaya çıkma, bağa, bahçeye gitme vb. seklindeki etkinlikler 1960'lı yıllardan sonra önemini giderek kaybetmiştir. Bunların yerini ise, modanın etkisiyle deniz kıyılarına gitme sekline dönüşmüştür (Karaküçük, 1997). Türkiye'deki bugünkü durum; insanlar içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar nedeniyle, yeterince boş zamana sahiptirler. Özellikle insan hakları ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, insanların boş zamanının artmasına neden olmuştur (Kozak, 2009).Türkiye'deki boş zamanların karsımıza çıkan

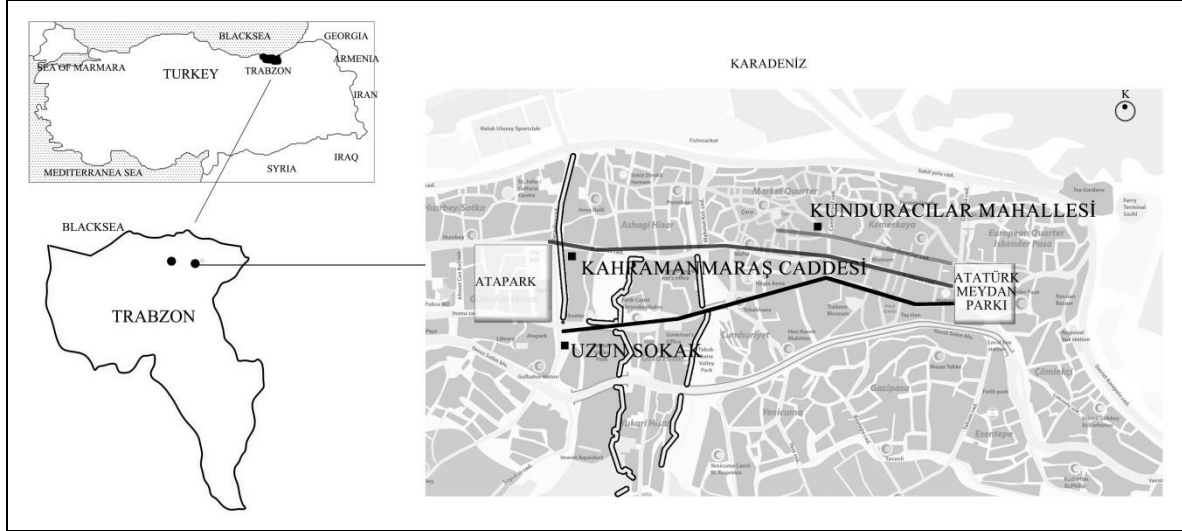
yüksek değeri, gelişmiş batı toplumlarında ortaya çıkan boş zamanların yaratılması ve çoğaltılması çabaları ve görüntüsü ile farklılıklar göstermektedir. Bu toplumlarda yoğun olarak çalışanın daha fazla boş zamana sahip olması gündemdedir. (Karaküçük 1997). Özellikle günümüz modern toplumlarda oldukça önemli bir konuma gelen boş zaman faaliyetleri, çok çalışma gibi değerlerin önüne geçmiştir (Koçyiğit ve Yıldız, 2014). Günümüzde rekreasyonun anılan sınıflandırmalarından yapısal sınıflandırmaya göre ise, başlıca rekreasyon etkinlik çeşitlerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Güleç 1989):

Tablo 2:Rekreasyon Etkinlikleri

Kapalı mekan rekreasyon etkinliklerinden bazıları;	Açık hava Rekreasyon Etkinlikleri: Bu çeşit etkinliklerden bazıları;
<ul style="list-style-type: none"> • Konut içi etkinlikler, • Sinema ve tiyatroya gitme, • Oyun salonlarına (bıardo, briç, satranç vb) gitme, • Kahvehanelere ve çayhaneler gitme, • Gazino ve gece kulüplerine gitme, • Çeşitli kapalı mekân kültür etkinlikleri (konser, opera, bale vb) izleme, • Alışveriş merkezlerinde gezinti ve zevk için alışveriş yapmak, • Tarihsel ve mimari değeri olan yapıları gezme, • Müze ve kütüphaneleri gezme, • Diğer kapalı etkinliklere katılma veya izleme, 	<ul style="list-style-type: none"> • Kamp yapma (açık havada, çadırılı, sabit kamp tesislerinde kamplama vb) • Rekreasyonel konutlarda geceleme, • Piknik yapma, • Gezinti (yaya, bisikletli, motosikletle ya da otomobille), • Kara avcılığı (kus avı, yaban avı, sürek avı vb), • Sportif balık avcılığı, • Atıcılık, Binicilik, Dağcılık, • Kıs sporları (kızak, kayak vb), • Paten yapma, Yüzme, Su Kayağı, Kürek Çekme, Kanoculuk, • Amatör dalgıcılık ve su altı çalışmaları, • Kür yapma (kum kürü, güneş kürü, kaplıca kürü vb), • Zevk için doğa araştırmaları yapma, • Doğa merkezlerini ziyaret (milli parklar, doğa parkları, doğa anıtları vb), • Model uçakçılık, • İzcilik, • Tarihsel ve arkeolojik alanlarda gezinti, • Manzara seyretme, • Çocuk bahçelerinde oynama, • Çay bahçelerinde, kır gazinolarında dinlenme, • Deniz veya su kenarlarındaki çeşitli tesislerde dinlenme, • Kentsel ve kırsal park ve yeşil alanlarda gezi ve dinlenme, • Çeşitli açık hava kültürel etkinliklere katılma veya izleme (futbol, güreş vb),, • Diğer açık hava rekreasyonel etkinliklerinde bulunmaktır.

3.MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma materyalini, Trabzon merkez ilçesinde yer alan sosyal yaşam alanları oluşturmaktadır. Kent merkezinde bulunan bu yaşam alanları ise; merkezin ana omurgasını oluşturan, kent merkezinin yoğun kullanım ve hizmet alanı olarak tanımlanabilecek noktaları olan Kunduracılar Caddesi, Kahramanmaraş Caddesi, Uzun Sokak ve Tanjant Yolu çevresini oluşturmaktadır.

Şekil 1. Trabzon merkez ilçesinde yer alan sosyal yaşam alanları

Çalışma; öncelikle araştırma alanı hakkında genel bilgi verildikten sonra, veri toplama, analiz ve değerlendirme-öneriler olmak üzere üç aşamada yürütülmüştür. Araştırmanın ilk aşaması birbirleriyle ilişkili iki adımdan oluşmaktadır. İlk adımda, çalışma konusuna yönelik olarak veri elde etmek amacıyla konuyla ilgili yapılmış tez, makale, yapılmış imar planları vb. dokümanlar incelenmiştir. İkinci adımda ise çalışma alanına ilişkin olarak mekânsal analizlerle veriler toplanmıştır. Bu kapsamda konuyla ilgili literatür araştırması gerçekleştirilmiş ve alana yönelik sorunlar ve potansiyeller belirlenebilmiştir. Sonuç bölümünde ise elde edilen verilerin değerlendirilmesi yapıp, önerilerde bulunulmuştur. Araştırmanın ilk aşaması veri toplama aşaması olup, ikinci aşaması mekânsal analiz kısmıdır.

4.BULGULAR

Trabzon, Doğu Karadeniz’de çok önemli coğrafik ve stratejik konumu olan bir ilimizdir. Tarihi yapılar açısından zengin olan bu kentin, yeniliklere cesaretle açılma özelliği, her dönem yapıları arasında gözlenebilmektedir. Ayrıca tarihi yapıların çoğunun zamanla yok oluşuna ve dokusundaki yozlaşmalara karşı var olan yapılar, kentin tarihi kimlikli bir yerleşim olarak algılanmasına hala yetmektedir. 1960 yılında belirginleşen kentleşme olgusu, kentin ticari aktivitesini ve gelişmesini etkilemiştir. Geçmişte deniz yönünden bakıldığında yeşille bütünleşmiş, eğimli bir arazi üzerinde hoş bir görüntü veren kenti bugün ise bir beton yığını görünümü sergilemektedir. Kentte, kent merkezi geçmişten günümüze 3 önemli arter üzerinde kurulmuş olup (Kunduracılar caddesi, Kahramanmaraş caddesi, Uzun sokak) daha sonra bu arterlere Tanjant yolunun da eklenmesiyle kent merkezi bu omurgalar etrafında şekillenmiştir.

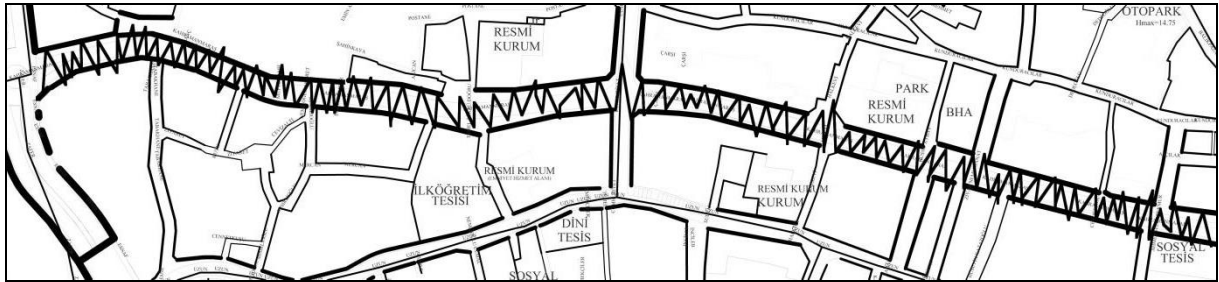
4.1.Kunduracılar Caddesi

Trabzon’da ticari etkinlikleri yıllardır sırtında taşıyan ‘Kunduracılar Caddesi’ batıdan Semerciler sokağı ile Moloz’a, doğudan İskele Caddesi ile bugünkü limana, güneyden ise Erzurum Caddesi ile İran transit yoluna bağlanır. Trabzon kentinin merkezinde yer alan bu ticaret arterinin Gazipaşa Caddesi ile Cumhuriyet Caddesi arasında kalan bölümü bir yaya-alışveriş alanıdır. Bu alan paralel durumda yerleşmiş bulunduğu Maraş Caddesi ve Uzun Sokak’a ara sokaklar ile bağlanmaktadır. Yine bu cadde Trabzon’un tarihi ve kültürel mirasının bir parçası konumundaki Kemeraltı-Meydan bağlantısı için en uygun yol konumundadır.

- Yeni yapılan zeminin sorunlu olması ve yağışlı günlerde zemin üzerinde su birikintilerin oluşması,
- Ambulans giriş-çıkışlarında, malzeme girişinde cadde başında ve sonundaki dubaların belirlenen saatler içerisinde açılmasında sorunların yaşanması,
- Bitki materyali ve yeşil alan miktarının azlığıdır.

4.2.Kahramanmaraş Caddesi

Çalışma kapsamında ele alınan diğer bir çalışma alanı ise Kahramanmaraş caddesidir. Maraş Caddesi Devlet Sahil Yolu'ndan başlayarak Kent Meydan'ında son bulan 2,5 km uzunluğundaki bir caddedir. Trabzon'un en önemli ve kullanım yoğunluğu yüksek caddelerinden de biridir. Özellikle caddenin bir ucunun kent meydanına bağlanıyor olması bölgeyi hem işlek hem de önemli bir cadde konuma getirmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan diğer cadde ve sokaktan daha uzun ve daha geniş olması kullanım yoğunluğunu da daha fazla arttırmaktadır.

Şekil 4. Kahramanmaraş caddesinin kent merkezindeki konumu

Maraş caddesi tek yönlü trafiğe açık bir caddedir ve bu durum yaya kullanımının alt ve üst sokaklara kaymasına neden olmaktadır. Özellikle Meydan parkı yönünden başlayıp Meydan postanesi yönüne kadar olan bölge hem yaya hem de araç yönünden aktif olarak kullanılan bölgeyi oluşturmaktadır. Cadde üzerinde geleneksel dokuya sahip 2 adet bina bulunmaktadır. Diğer tüm binaların kullanım ihtiyacına bağlı olarak cephelerinde yenileme ve kat yüksekliklerinde değişimler meydana gelmiştir.

Cadde üzerinde yer alan binaların alt katları ticaret amaçlı kullanırken üst katları daha çok oturma, yemek yeme faaliyetleri için kullanıma sunulmuştur. Cadde üzerinde ticaret bazlı olarak çok farklı kullanıma ve işleve sahip binalar bulunmaktadır. Bu durum cadde üzerinde alışveriş ve buna bağlı rekreasyon faaliyetlerinin de yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Caddenin kuzey ve güneyinde yer alan sokaklara açılan ara sokaklar ise daha rekreatif faaliyetler için kullanılmaktadır. Bu mekânlar kullanıcılar için birer bekleme, toplanma, dinlenme, yemek yeme, sohbet etme alanları oluşturmaktadır. Bu kullanım durumu ise; caddenin sürekli canlı kalmasını sağlamaktadır.

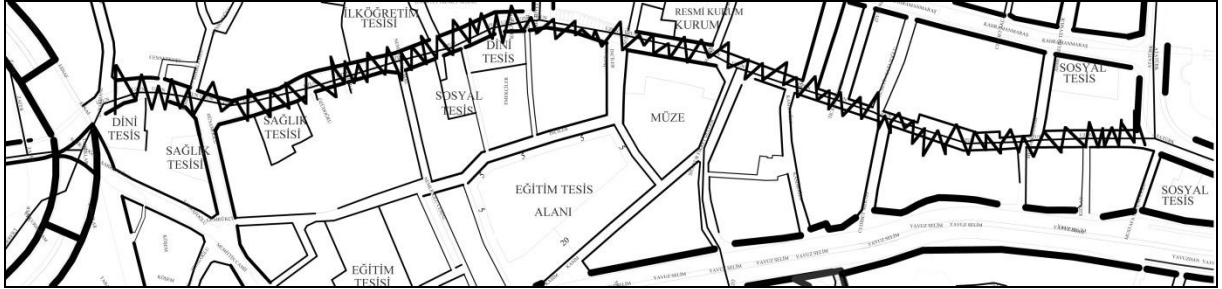
Şekil 5. Kahramanmaraş caddesinden görseller

Deniz şehri olan Trabzon, rekreatif anlamda kıyı kenti olma avantajını sahil yolunun varlığı nedeniyle kullanamamaktadır. Dolayısıyla kent içi rekreatif alanlar ya alışveriş caddeleri ya da kent parkları olmaktadır. Bu kapsamda Maraş Caddesi hem konumu hem de fiziki şartlarına bağlı olarak kentsel rekreatif alan kullanımı açısından önemli bir durumdadır. Cadde üzerindeki en önemli sorun ise yolun

trafiğe açık olmasıdır. Bu durum hem yaya kullanımını hem araç kullanımını etkilemektedir. İki kullanıcı grubu da cadde üzerinden tam anlamda verim sağlayamamaktadır. Yaya yoğunluğu sebebi ile trafik rahat işleyememekte, araç varlığı ile de yayalar kendini güvende hissetmemektedir. Araç kullanımına bağlı olarak kaldırım genişliklerinin dar tutulması, aydınlatmanın gece kullanımı için uygun olmaması, kentin hem tarihi hem de kültürel dokusunu yansıtacak düzenlemelerin yapılmamış olması cadde üzerindeki kentsel anlamda rekreatif alan kullanım eksikliklerinin oluşumuna sebebiyet vermektedir.

4.3.Uzun Sokak

Uzun Sokak, Trabzon kentinin en eski caddesi olma özelliğini taşımaktadır. Cadde üzerinde konumlanmış olan mağazalar, oturma alanları ve restoranlar ile insanları cezbeden bir olgusu bulunmaktadır. Son yıllarda caddenin araç trafiğine kapanması ile kullanıcı yoğunluğu oldukça artmış, her kesimden kullanıcıya sahip olan cadde, donatı elemanlarına ihtiyaç duymaya başlamıştır (Bayramoğlu, Özdemir, 2012).

Şekil 6. Uzun sokak caddesinin kent merkezindeki konumu

Sokak üzerinde konumlanmış olan geleneksel binalar 2-3 katlı iken Kunduracılar caddesindeki aynı eğilim ile yeni yapılan veya onarılan binaların yüksekliği 4-5 katlıdır. Sokağın trafiğe kapatılması ile birlikte yaya kullanımında artış oluşmuş buna bağlı olarak da rekreasyonel faaliyetlerde hem çeşitlenme hem de bu faaliyetlere karşı ilgi fazlalaşmıştır. Alışveriş ve yeme içme mekanlarının sokak üzerinde konumlanmış olması yaya trafiğinin artmasında en büyük etmen olarak görülmektedir. Sokağın geleneksel dokusuna bağlı olarak meydana gelmiş olan ve ara sokak varlığından oluşan nişler kullanıcıların küçük kümeler halinde bir noktada buluşmasına, toplanmasına ve kısa süreli görüşmelere de olanak sağlamaktadır. Sokağın çalışma kapsamında incelenen diğer caddelerden farklı olarak fazla sayıda kapalı iş hanlarına giriş ve çıkış noktaları üzerinde bulunmasıdır. Bu durum kapalı mekânlardaki aktivitelerin de oluşmasına olanak sağlamakta hem ticaret hem de sosyal anlamda mekân kullanım faaliyetini de arttırmaktadır.

Şekil 7. Kahramanmaraş caddesinden görseller

Tüm bu olumlu düzenlemelerle birlikte sokağın gece kullanım yoğunluğuna bağlı olarak aydınlatmaların yetersiz olması, oturma elemanlarının sosyal davranışı destekleyecek vaziyette konumlandırılmamış olması da kullanıcı kullanımını olumsuz etkileyen faktörler olarak ön plana çıkmaktadır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Değişen ve gelişen teknoloji ile birlikte, insanların serbest zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirebilecekleri rekreasyon alanlarına ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Bu alanları oluşturmak için yerel yönetimlere de büyük görevler düşmektedir. Kentlerdeki rekreasyon alanlarının sayısını artırmak her türlü yerleşim biriminde yaşayan vatandaşların serbest zamanlarını bireysel ve gruplar halinde verimli bir şekilde kullanmaları ve kendilerini çok yönlü olarak geliştirmeleri açısından son derece önemlidir.

Kentsel rekreasyon etkinlikleri daha çok kısa süreli boş zamanlarda ve insanların yakın çevrelerinde kolayca ulaşabilecekleri faaliyetlerden oluşmaktadır. Açık ve kapalı spor tesisleri, eğlence yerleri, sinema, tiyatro, hayvanat bahçeleri, müzeler ve daha birçok etkinlik insanların kent içi rekreatif ihtiyaçlarının giderilmesinde rol oynamakta ve geniş imkânlar sunmaktadır. Kentlerdeki rekreasyon analizleri için rekreasyon imkanlarından yararlananlar veya rekreasyon etkinliklerine katılanlar bakımından rekreasyon ihtiyaçlarının neler olduğu ve nasıl giderilmesi gerektiğinin bilinmesi ve incelenmesi önem taşımaktadır.

Çalışma kapsamında Trabzon kenti içerisinde incelenen üç önemli ulaşım arteri ölçeğinde kentsel rekreasyon alanı için irdeleme yapılmıştır. Mevcut durum ortaya konulmuş ve kentsel rekreatif alanların özellikleri göz önüne alınarak eksiklikler, yanlışlıklar ortaya konulmuştur. Ortaya konulan eksikliklere bağlı olarak temel olarak Uzun Sokak üzerinde aydınlatmanın yetersizliği, Maraş Caddesinde taşıt ve yaya kullanımının bir arada olması, Kunduracılar Caddesinde ise hem geleneksel dokunun korunmamış olması hem de aydınlatma eksikliği görülmüştür. Tüm bu eksikliklere ek olarak yeşil alan yetersizliği, kaldırım genişliklerinin standartların altında olması da arterlerde görülen diğer olumsuz etkiler arasındadır.

Üç ana arter birlikte değerlendirildiğinde caddelerde kuzey ve güney geçişleri sağlayan ara sokakların varlığı, rekreasyon aktiviteleri için ideal bir ortam sunmaktadır. Maraş caddesinin yayalaştırılması, aydınlatma elemanlarının düzenlenmesi ve cephelerin geleneksel dokularının korunması, bisiklet akslarının oluşturulması ve bu aksların ara sokaklar ile birlikte güney ve kuzey yönünde birleşmesi belirtilmesi gereken başlıca önerileri oluşturmaktadır.

Öneriler ekseninde getirilecek düzenlenmeler ile kentsel rekreatif alan kullanım potansiyeli artacak, fazla sayıdaki kullanıcı ile gece ve gündüz kullanımlarının canlanması sağlanabilecek, böylelikle caddeler üzerindeki hareket arttıkça kullanım için yayaların dikkatini daha fazla çekebilecektir.

KAYNAKLAR

- Akesen, A. (1984). “Açık Hava Rekreasyonunda Bazı Temel Kavramlar Ve Özellikleri”, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt (34) 131-137.
- Altunkasa M., Uzun G., (1991). *Rekreasyonel Planlamada Arz ve Talep*, Çukurova Üniversitesi Yayınları: 6-80, Adana.
- Altınay, M., Bilgimöz,S.(2015). “Alışveriş Merkezlerinin Tercih Edilme Nedenleri Ve Rekreasyonla İlişkisi”, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2 (3), 37-47.
- Bayramoğlu.E., Özdemir,B.(2012). “Trabzon Kent Merkezi, Uzun Sokak Kentsel Donatı Elemanlarının Kent Kimliği Açısından Değerlendirilmesi”, *Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi*,12 (2): 182-191.
- Dönmez, Y. (2006). “Kırşehir İli Mucur İlçesi ve Yakın Çevresinin Peyzaj Potansiyelinin Saptanması”. *Ankara Üniversitesi. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı*,Yüksek Lisan Tezi, Ankara, 96s.
- Güleç, S. (1989). *Park – Bahçe ve Peyzaj Mimarisi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Ders Teksirleri, serisi:29, sayı:2, 213-214, Trabzon.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., Dinç, Y. (2009). *Boş Zaman Ve Rekreasyon Yönetimi*, (İkinci Baskı). Ankara Detay Yayıncılık, 30.
- Karaküçük, S. (1997). *Rekreasyon Boş zamanları Değerlendirme Kavram*, Kapsam ve Bir Araştırma, Seren Ofset, Ankara.
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme* (Altıncı Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi, 19-59.

- Karaküçük, S., Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kentleşme*, Ankara, Gazi Kitabevi, 19.
- Koçyiğit, M., & Yıldız, M. (2014). The Recreation Applications in Local Administrations: The Sample of Konya City. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 2(6), 211-223.
- Kozak, M. A. (2009). Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22: 2-20.
- Mobley, T.A.(2006). Yerel Yönetimlerin Halkın Rekreasyon ve Park İhtiyaç ve Hizmetlerini Karşılamadaki Rolü, Eskişehir Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı, Eskişehir.
- Ramkissoon, H., & Mavondo, F. (2014). Proenvironmental behavior: The link between place attachment and place satisfaction. *Tourism Analysis*, 19(6), 673-688.
- Sevil, T., Şimşek, K. Y., Katırcı, H., Çelik, O., Çeliksoy, M. A., & Kocaekşi, S. (2012). Boş zaman ve rekreasyon yönetimi. *Editör: Kocaekşi STC Anadolu Üniversitesi Yayını*, (2497).
- Sezgin, S. (1987). “Türk Toplumunun Rekreasyon Alışkanlıkları İstanbul Örneği”, *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Doktora Tezi, İstanbul.
- Uzun,G. (1998). *Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması*, Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ders Kitabı No:48, Adana. 22 Adana.